

1911. FEBRUÁR 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

L. ÉVF.

KÖZLÖNYE

3. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☼ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. ☞

(Telefon: 37—22.)

A fokozatos kihasználás és a térszakozás.

Irta: Fekete Zoltán.

Muzsnay Gézának az Erdészeti Lapok f. évi I. füzetében megjelent „Erdőrendezési rendszerünk a fokozatos felújító vágásmód szempontjából” című értekezésével kapcsolatban időszerűnek tartom, hogy a zsarnóczai m. kir. erdőhivatalnál szokásos azon erdőrendezési módszert, amelyet a fokozatos kihasználásra vonatkozó előírásoknak, szorosabban véve tehát a részletes főhasználati tervnek a térszakozás rendszerébe való beleillesztésénél követünk, röviden ismertessem.

Megnyugvásomra szolgál ugyanis azt látnom, hogy a célszerűség elve, valamint a tapasztalatok gyakorlati hatása alatt önállóan kialakult itteni eljárás összhangzásban áll azokkal az elvekkel, amelyek mellett a fent idézett értekezés szerzője, a hazai és külföldi erdőrendezési eljárások alapos ismerője, hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatai és a kellő elméleti megfontolás alapján állást foglal. S bár üzemterveink alaki berendezése s egyéb nehézségek folytán még ezidőszerint nem áll módunkban mindenben követni a korszerűség legmagasabb fokán álló erdőgazda-

ságok eljárásait, a fokozatos felújító vágások üzemtervi előírásának és nyilvántartásának az a módja, mely a zsarnóczai erdőhivatalnál van alkalmazásban, mégis határozott haladást jelent a régi rendszerrel szemben, s tekintettel arra, hogy úgy egyik-másik kincstári erdőhatóság, mint a magánuradalmak egy része is hovatovább áttér a tarvágásos gazdálkodásról a fokozatos kihasználáshoz, szolgálatot vélek tenni szakközönségünknek akkor, amikor a fokozatos kihasználásnak a térszakozás keretében való tervezésére s a főhasználati terv alaki berendezésére a gyakorlatból vett példát mutatok be.

A zsarnóczai erdőhivatal kerületében a fokozatos felújító vágások alkalmazása évtizedekre nyulik vissza s az e téren követett rendszer, számos kedvező és kedvezőtlen tapasztalaton kiépülve, ma már annyira fejlődött, hogy ha a kezelési érdekek vagy más kényszerítő okok miatt (utak hiánya, távoli fekvés stb.) a vezérő elvektől nem vagyunk kénytelenek eltérni, a természetes felújítás sikerét általában véve a kellő biztossággal tudjuk kezünkben tartani.

Minthogy a magtermés ideje és bősége előre meg nem állapítható s a vetővágások nyomán keletkező ujulat felszabadításának időtartama is rendkívül tág határok közt váltakozhatik a talaj minősége, az erdő fekvése, a fanem, továbbá a csemeték általános fejlettségének különfélesége szerint: nyilvánvaló, hogy a főhasználati terv berendezése sem hódolhat olyan szigorú alakiságnak, mint a tarvágásos gazdálkodásnál. S még kevésbbé lehet a vágások gyakorlati végrehajtásánál oly mereven ragaszkodni a gazdasági terv intézkedéseéhez, mint ott, ahol az évi egyenlő hozamterületek pontos betartásán kívül egyébire nem kell figyelemmel lennünk.

Ezért a fokozatos kihasználásra berendezett erdőgazdaság főhasználati tervében gondoskodni kell arról, hogy az erdőgondnok keze a használatok szabad vezetésében ne legyen megkötve, hanem a vágásokat tág határok közt, hátráltató megszorítások nélkül úgy alkalmazhassa, ahogy azt a természetes felújulás (esetleg mesterséges állományátalakítás) igényei megkövetelik. Ezt a szabadságot azonban a rovatokba beírt számjegyekkel nem lehet kifejezésre juttatni, miért is a főhasználati tervhez a gazdasági terv, illetőleg a gazdasági beszámoló munkálat leíró részében általános utasítást

kell adni s az előírások alkalmazásához kellő magyarázatokkal szolgálni. Ennek egyrészt a kezelő erdőtiszt veszi hasznát, másrészt az erdőfelügyelet közege is, kinek alkalom adatik az előírások lényegének világos megértésére és a tervezet helyes meg-bírálására.

Az erdőtörvény életbelépte után végrehajtott üzemrendezés óta a kerülethez tartozó erdőgondnokságok gazdasági terveinek kezdő szakasza, az első 20 éves fordulónak már csaknem mindenütt letelt. Ennek a 20 éves korszaknak a nyilvántartásai felvilágosítást nyújtanak arról, mily összhangban állottak a tényleges használatok a főhasználati tervek előírásaival és a leíró részben foglalt általános intézkedésekkel.

A főhasználati terv az üzemrendezés alkalmával két félfordulónak állított össze, s az eljárás általában az volt, hogy az I. termőhelyre átszámított I. fordulónak összes vágásterület egyenlően elfelezve osztott meg az I. és II. fordulónak között s az erdőrészeket a besorozási tervezet (régí VIII. minta) által megszabott egymásutánban csoportosítva írtak elő részben az első, részben a második félfordulónak. A vágássorozatok keretén belül a félfordulónak területek egyenlőségére nem fektettek súlyt, csak a gazdasági osztályok végösszegének megosztásánál voltak erre gondos figyelemmel (kivételes eseteket nem tekintve). Eszerint tehát a főhasználatnak azon 10 éven belül, amelyre elő volt írva, az illető erdőrészletben végre is kellett hajtania és befejeztetnie.

A leíró rész kimondja, hogy: „általában a természetes felújítás igényeinek megfelelő fokozatos kihasználás tekintendő a gazdálkodás alapjának“, ezen helyes elv kitűzése után azonban — legalább ma már — visszásnak tünik fel az intézkedés, hogy: „a félfordulónak terület a rendszeres használat kezdetétől számított 5 év alatt előhasználtatik és a második 5 év alatt letaroltatik“. Mint Muzsnay is kifejti idézett cikkében, a fokozatos felújítás sikeres befejezése ily rövid idő alatt csak a legritkább esetben sikerülhet. Ezt belátták már évtizedekkel ezelőtt is és igyekeztek az üzemtervi rendszer merevségén a leíró rész szövegébe felvett intézkedésekkel enyhíteni. Ezen intézkedésekről emlékszik meg Muzsnay, amikor felhossa, hogy meg volt engedve a vetővágás fogantatásának évét megelőző félfordulónak alatt a faállomány

megritkítása s ezáltal a felujítás előkészítése. Ezt az „előkészítő vágást” a részletes előhasználati tervben írták elő, „gyérítés” czimén.

Meg volt engedve továbbá, hogy a felujulás sikertelensége esetén a tarolóvágás a vetővágástól számított tizedik évig elhalasztassék. Amint ezekből kitűnik, a fokozatos kihasználás ilyenformán jóval hosszabb időre volt kiterjeszthető, mint amennyit a szigoruan vett főhasználati terv megengedett s az előkészítő vágástól számítva akár 15—20 évig is elhúzódhatott a gazdasági terv sérelme nélkül. Az elmúlt fordulószak tapasztalatai eléggé bizonyítják, hogy a főhasználati terv kereteinek ilyen tágítása mennyire szükséges volt. Az 5 évi felujítási idő erőszakolása gyakran szomorú következményekkel járt, úgy hogy csakhamar az egész vonalon szögreakasztották az elmélet sablonját, és a természet mutatta csapáson haladva igyekeztek célhoz jutni. Így váltak illuzóriusakká a főhasználati terv előírásai, és a nyilvántartási könyvek elég világosan tanuskodnak amellett, hogy a vető- és tarolóvágások közti szabályos időközök végkép a papiroson maradtak. Sok erdőrészlet, melynek kihasználása a I. félfordulószakra volt előírányozva, csak a II. félfordulószak közepén vagy végén taroltatott le, sőt esetleg a második 10 évet is átélve, bár alaposan megritkítva, a II. fordulószakra is belépett, úgy hogy csak a jövőben lesz végleg kihasználva. Az I. félfordulószaki előírásból ilyen módon megtakarított erdőrészletek az első gazdasági beszámoló munkálat alkalmával rendszerint a II. félfordulószakra irattak elő. Ennek leteltével azonban ismét számban és terjedelemben meggyarapodva álltak a megkezdett vető- és ritkítóvágások, amelyeknek végleges tarolását a természetes ujulat állapota még nem engedte meg.

Nyilvánvaló, hogy hasonló berendezés mellett a főhasználati terv nem felel meg rendeltetésének, mert a valóságban végre nem hajtható; s bár az említett engedmények az észszerű gazdálkodásnak utat nyitnak s az előírás szigorú betartásából származó veszedelemeket elhárítják, a főhasználati terv bizonyos mértékben mégis megköti a kezelőtiszt kezét, mert nem engedi a fokozatos felujítást egyszerre akkora területre kiterjeszteni, amekkorára a dolog természeténél fogva kívánatos volna. Így az I. félfordulószakban a II. félfordulószakra előírt területeket kikezdeni, esetről-esetre kérendő törvényszerű felsőbb engedély nélkül nem lehetett, bár

ez gyakran igen kívánatos lett volna részint a felujítási idő kitolásából származó hátralékok ellensúlyozása, részint a pedig a felujításnak a II. félfordulószakra való alapos előkészítése végett. A gyérités czimén előirt előkészítő vágások ugyanis nem mindig feleltek meg tulajdonképeni céljuknak, mert felsőbb intézkedés folytán ilyen uton legfeljebb a fatömeg $\frac{1}{4}$ része volt kihasználható, s az értékesítés nehézségei miatt ezen előkészítő vágások jelentékeny része el is maradt, holott a helyenként előnyösen kitermelhető *nagyobb* fatömegek könnyebben lettek volna értékesíthetők s az esetleg már kellőképen megerősödött, sűrű ujjulat felszabadítása érdekében az erősebb foku ritkítás alkalmazása gyakran amugy is inkább helyén lett volna.

Az előkészítő vágásnak a „gyérités” rovatán való előírása különben sem helyeselhethő, mert az tulajdonképen már a főhasználatokhoz tartozik s a nyilvántartás reális volta megkívánja, hogy ott, ahol a kihasználás elszámolása terület szerint történik, az előkészítő vágásnak megfelelő hozamterület is nyilvántartás-szerűleg tárgyalassék. Még inkább előtérbe lép ennek szüksége akkor, ha a betűn szigorán túltéve magunkat, a megengedett $\frac{1}{4}$ résznél többet használunk ki előkészítő vágásképen. Ha például valamely, a II. félfordulószakra előirt, 0.4 részben bükkal elegyes jótalajú tölgyesből igen kívánatosnak látszik az I. félfordulószakban az összes bükköt kihasználni s ezt a tölgygyel való sikeres felujulás érdekében meg is tesszük, a terület 0.4 részét kellene a nyilvántartásban elszámolnunk, ezt azonban nem tehetjük, mert a gyéritéseknél a hozamterület nem nyer elszámolást. Tehát annak ellenére, hogy a bükk kihasználásával a felujulás érdekében a legczélszerűbb intézkedést tettük, eljárásunk alaki szempontból többrendbeli kifogás alá eshetik, mert oly terjedelmű használatot eszközöltünk, mely a „gyérités” fogalmával nem fér össze s másrészt megrövidítettük a következő félfordulószak hozamterületét, anélkül, hogy azt leírásba hoztuk volna. Végül pedig vétettünk az $\frac{1}{4}$ részre vonatkozó utasítás ellen is! Ilyen dilemma előtt állva az, aki a betűhöz s a papírra tett előíráshoz görcsösen ragaszkodik (pedig sokan vannak ilyenek!), többnyire meghátrál az észszerűség diktálta eljárás elől s a felelősség érzetében inkább visszalép és napirendre tér a dolog fölött,

Hogy az ilyen eshetőségek és visszas helyzetek megszűnjenek, a zsarnóczai erdőhivatal kerületében (s tudtommal már egyebütt is) ujabban, a II. fordulószaak elején összeállított főhasználati tervek előírásai olyképen terjesztetnek ki a következő 20 év egész tartamára, hogy azon erdőrészetek, amelyeknek természetes felujulása előreláthatólag nem történhetik meg sikeresen az I. félfordulószaakban, részben a II. félfordulószaakra is elő vannak írva, tehát kihasználásuk nem 10, hanem 20 éven belül történhetik és pedig mint az alábbiakból kitűnik, különleges megszorítások nélkül, úgy amint azt a gazdasági cél érdekei megkívánják.

Mutatóul közlöm a bródi m. kir. erdőgondnokság II. fordulószaaki főhasználati tervének kivonatát. (Lásd 231. oldalt.)

Vegyük szemügyre mindjárt az I. vágássorozatot és tanulmányozzuk annak kihasználási tervezetét. Látjuk, hogy az első hét erdőrészet egész területével az I. félfordulószaakba van besorozva. Ezek egyrésze jó termőerejű tölgytalajon áll, miért is kívánatos, hogy tölgygyel ujittassanak fel s habár tiszta tölgyest úgy sem fogunk (de nem is kívánunk) helyükön telepíteni, részben tarvágással, részben pedig a fokozatos kihasználás gyorsabb végrehajtásával oda igyekszünk hatni, hogy a természetes uton keletkező ujulat közé lehetőleg kedvező arányban tölgyet tudjunk elegyíteni. Egy részük tölgygyel való alátelapítésre is elő van írva, tarolásukat tehát sokáig halasztani nem lehet. Néhány e közül a hét erdőrészet közül elszigetelten, idegen birtok közt, tanyák közelében áll s az évtizedek óta folyó, ugyszólván meggátolhatatlan falopás folytán már erősen kiritkult s a további visszaélések kikerülése végett kívánatos kihasználásukat mennél rövidebbre fogni. Különben is szépen fel vannak ujulva s a gyér árnyékolás folytán a csemeték eléggé megerősödhettek, miért is az anyaállomány gyorsabb kihasználásának nincsenek különösebb akadályai.

Az 51—57. erdőrészet területének egy része az első, egy része pedig a második félfordulószaakra van előírva. Ezek érintetlen, részben elegyetlen. részben bükkel elegyes, jó és közepes sűrűségű jegenyefenyves erdőrészetek, melyekben magától lett ujulat nincs, vagy csak jelentéktelen mennyiségben található. Ilyen körülmények közt feltétlenül kívánatos, hogy kihasználásuk részben a II. félfordulószaakra halasztassék, mert a keletkező jegenye-

Kivonat

a bródi m. kir. erdőgondnokság főhasználati tervéből. (1908—1927.)

1-ső félfordulások							2-ik félfordulások						
Tag	Erdőrészlet	Egész terület, melyre a használat kiterjed	Hozam-terület	Becsült fatömeg			Tag	Erdőrészlet	Egész terület, melyre a használat kiterjed	Hozam-terület	Becsült fatömeg		
				Fenyő	Bükk	Össze-sen					Fenyő	Bükk	Össze-sen
				k ö b m é t e r							k ö b m é t e r		
I. vágássorozat.													
1	3	7·9	7·9	—	332	332	3	51·	14·7	11·8	3469	—	3469
1	4	12·8	12·8	—	960	960	3	52·	30·8	24·6	8193	—	8193
2	24	3·6	3·6	684	11	695	3	56·	21·7	15·2	6358	—	6358
2	25	3·4	3·4	884	10	894	3	57·	48·0	33·6	11328	—	11328
2	29	2·4	2·4	427	2	429	—	—	—	—	—	—	—
2	31	4·5	4·5	635	—	635	—	—	—	—	—	—	—
3	49	57·7	57·7	18752	1039	19791	—	—	—	—	—	—	—
3	51·	14·7	2·9	676	176	852	—	—	—	—	—	—	—
3	52·	30·8	6·2	1971	—	1971	—	—	—	—	—	—	—
3	53	8·6	8·6	1858	—	1858	—	—	—	—	—	—	—
3	56·	21·7	6·5	1107	1497	2604	—	—	—	—	—	—	—
3	57·	48·0	14·4	—	4272	4272	—	—	—	—	—	—	—
Összesen ...		130·9	26994	8299	35293	Összesen ...	85·2	29348	—	29348			
II. vágássorozat.													
7	13·	49·8	12·9	2341	1743	4084	7	21	12·1	12·1	1307	484	1791
7	15·	46·5	16·1	1393	2441	3834	7	22	9·0	9·0	495	1044	1539
7	16·	9·0	2·2	585	135	720	7	23	21·6	21·6	518	4515	5033
7	17·	10·7	4·8	395	150	545	9	39·	23·7	33·7	—	4482	4482
7	19·	9·2	3·1	350	64	414	9	41	32·5	32·5	—	8321	8321
7	20·	5·3	2·7	222	307	529	9	44	1·4	1·4	—	315	315
9	49·	21·1	21·1	—	4790	4790	9	49·	31·3	31·3	—	7763	7763
9	39·	33·7	10·0	—	1719	1719	9	51	17·8	17·8	—	4325	4325
—	—	—	—	—	—	—	9	53	20·0	20·0	—	4280	4280
Összesen ...		72·9	5286	11349	16635	Összesen ...	169·4	2320	35529	37849			
stb. stb													
Összesítés.													
I. vágáss.	130·9	26994	8299	35293	I. vágáss.	85·2	29348	—	29348				
II. "	72·9	5286	11349	16635	II. "	169·4	2320	35529	37849				
III. "	78·8	7697	19164	26861	III. "	62·3	5371	12493	17864				
IV. "	96·5	5597	29899	35496	IV. "	106·9	40303	3552	43855				
V. "	117·4	19904	20774	40678	V. "	105·2	15894	19143	35037				
VI. "	109·2	437	26191	2628	VI. "	117·8	20236	16261	36497				
VII. "	62·5	16788	10121	26909	VII. "	211·0	24805	51589	76394				
VIII. "	242·4	5030	68802	73832	VIII. "	87·3	7508	31428	38936				
IX. "	99·9	12941	19202	32143	IX. "	101·2	—	15160	15160				
X. "	140·5	14964	2417	17381	X. "	—	—	—	—				
Összesen ...		1151·0	115638	216218	331856	Összesen ...		1046·3	145785	185155	330940		

fenyőujulat lassu fokozatos felszabadítása nagy óvatosságot igényel s teljes sikerre csak úgy számíthatunk, ha a csemeték megerősödésére elegendő időt adunk. Többnyire az összes bükköt és és a vékony méretű fenyőt szoktuk kihasználásra előirányozni az I. félfordulószaakra, míg a fenyő java a II. félfordulószaakra marad.

Hosszadalmas volna az egész főhasználati terven végigmenve, sorban indokolni az abban foglalt előírásokat; általánosan azt mondhatjuk, hogy minden egyes erdőrésznél a helyszínen szerzett tapasztalatok alapján kell az előírást megtenni s hogy erre más szabály, mint a természetes felujulás igényeinek figyelmes szemmeltartása, nincs. A gyakorlatban természetesen gyakran vagyunk kénytelenek a kezelési szempontokat is figyelembe venni s a tervezet egyes részeit esetleg ahhoz is alkalmazni.

Ha az „összesítésre“ vetünk egy pillantást, látjuk hogy a félfordulószaaki területek nem egyenlők. Az I. félfordulószaakban kereken 1151, a II-ban 1046 kat. hold valódi hozamterület van kihasználásra előírva. Ellenben a fatömegek közel egyenlők: kereken 332 ezer és 331 ezer köbméter. *Nem egyéb tehát ez, mint a térszakozásnak bizonyos fokú egyesítése a tömegszakozással*, ha mindjárt csak a legközelebbi fordulószaakon belül is.

Hogy a II. félfordulószaakra kisebb terület esik, az könnyen megérthető, ha meggondoljuk, hogy a fatömeg a II. félfordulószaakban átlag 10 évi növedékkal lesz nagyobb, mint az elsőben, ugyanazon fatömeg tehát kisebb területen fog állani.

Fanemek szerint nem oszlik meg a fatömeg egészen egyenletesen a két félfordulószaak közt, bár az erre irányuló törekvés meglátszik. Erre mindenesetre szintén súlyt kell fektetni, hogy az egyenlő évi értéktermelés elvének is eleget tegyünk s a faválasztékok évi egyöntetűségét biztosítsuk. Ha például a fenyő és bükk egyenlő arányban fordul elő, könnyen érthető okokból nem lehet a bükköt mind az első, a fenyőt pedig a második félfordulószaakba sorozni, hanem a fenforgó érdekek összességének figyelembevételével fogjuk a tervezetet elkészíteni.

Fontos tudni azt, hogy a bemutatott főhasználati terv előírásai csak *tájékozással* szolgálnak s a revizionális munkálat a kezelőtisztnek *az egész fordulószaaki területen* szabad mozgást biztosít. A legujabb időkig fennálló megszorítások kiküszöbölésével, jelenleg

ilyen értelmű intézkedést szoktunk a leíró rész szövegébe felvenni: „...A főhasználati terv előírásai, tekintettel a fokozatos felújítás menetében tapasztalható nagy változatosságra és az időközben felmerülő eshetőségekre, korántsem veendő kötelező és minden körülmények közt betartandó intézkedéseknek, hanem csakis tájékozással szolgálnak arra nézve, hogy a II. fordulósági vágásoknak mely területekre kell kiterjedniök, mekkora a kihasználható fatömeg és hozamterület és hogy a fenforgó körülmények közt a használatok mily irányu foganatosítása látszik a legcélszerűbbnek. Ha azonban időközben a fokozatos kihasználás gyorsítása vagy hosszabb időre való kiterjesztése látszanék célszerűnek s az előírás merev betartása a felújítás sikerét hátrányosan befolyásolná, úgy attól nemcsak meg van engedve, de el is *kell* térni s a legelőnyösebb megoldást alkalmazni“.

„Feltétlenül betartandó azonban az előírás oly értelemben, hogy az egyes félfordulószakokra előírt hozamterületet túllépni nem szabad s annak határain belül lehetőleg az évi hozamok egyenletességére is törekedni kell úgy az összes fatömeget, mint a fanemenként kihasznált mennyiséget illetőleg is ...“

Ezzel a megoldással, úgy hiszem, elérkeztünk a ma fennálló rendszer és gyakorlat keretén belül megengedhető szabadelvűség szélső határáig s míg a haladás vissza nem tartható ereje erdőrendezési eljárásaink fejlődésének újabb lökést nem ad, egyelőre meg lehetünk elégedve ennyivel is. A régi, merev rendszer szükséges és jó volt akkor, mikor a hazai erdőszet szervezése és rendbeszedése az egész országban egyszerre, nagyban megindult s a rendszeres gazdálkodás *alapelemeit* kellett először megértetni a közönséggel; a fejlődés folyamán azonban minden elavul s a kezdetben kiszabott keretek szűkekké válnak. Azokat is tágitani kell tehát, különben a fejlődés megakad. Örömmel állapíthatjuk meg a fennebbiekből az illetékes helyen ezirányban megnyilvánuló kedvező hajlandóságot és a fejlődés szellemének kell betudnunk, hogy olyan intézkedések, amelyek mint aggályosak, vagy a fennálló utasítások betűszerinti értelmébe ütközők, egy-két évtizeddel ezelőtt még aligha láthattak volna napvilágot, ma már a jóváhagyott gazdasági tervekben szerepelhetnek.

Hogy a fent ismertetett főhasználati terv sem felel meg tel-

jesen rendeltetésének, az nem vonható kétségbe s több mint bizonyos, hogy az I. félfordulószak leteltével már nem lesz többé használható. De nem is volna üdvös dolog, ha a tervezett előírások a fordulószak végeig betűszerint végrehajthatnának. Ekkor ugyanis az az eset állna elő, hogy a III. fordulószak küszöbén csupa érintetlen erdőrészlettel állanánk szemben. Már pedig szabály az, hogy a fokozatos felújító vágásoknál elsősorban a gyengébb méretű, értéktelenebb választékok használtassanak ki, az erdő java pedig, a magtermő, erős, egészséges fák s általában az értékesebb fanemek a vágás végére maradjanak. Ebből kiindulva, ha 20 évre akarnók a kihasználást kiterjeszteni, kénytelenek volnánk az I. félfordulószakra az összes alárendelt választékot és a kevésbbé értékes fanemeket, a II. félfordulószakra pedig a faállomány értékesebb részét előírni. Az egyöntetűség tehát megszűnnék s nagy kezelési nehézségek támadnának.

Ettől azonban nem kell tartanunk, ha az I. fordulószak tanulságaira támaszkodunk. Ha a bemutatott főhasználati terven végignézzünk, látjuk, hogy sok erdőrészlet, mely egészen az I. félfordulószakba van besorozva, csak területének egy részével szerepel ott (hasonlítsuk össze az „egész területet” a „hozamterülettel”). Ezen erdőrészletek hozamterületének másik része az I. fordulószakban használtatott ki s így mindezeknél már a kihasználás bizonyos fokozatain átment vető- és ritkítóvágásokkal van dolguk. Tehát ezeknek faállománya az I. fordulószakban megkezdett vágásoknak a javát képezi, úgy a méretek, mint a fanemek dolgáiban is. Ha az ilyen részleteket összegezzük, jelentékeny hozamterületet kapunk. Ez a terület 335:1 kat. holdat tesz ki, tehát az I. félfordulószaki hozamterület 30%-át! Ha tehát az érintetlen erdőrészletekből csak az olcsóbb választékokat használjuk is ki, a 30% értékesebb anyag ezért kellőképpen kárpótol. Az I. félfordulószak leteltével ismét gondoskodni kell majd arról, hogy a jövőben is különféle fokban kihasznált erdőrészletek álljanak rendelkezésünkre s ezért tartózkodás nélkül vehetjük előkészítő vágás alá a III. fordulószaki területek egy részét, s a megfelelő hozamterületet azon II. fordulószaki vágásterületekből tolhatjuk át cserébe a III. fordulószakba, amelyeknek sikeres felújítása érdekében a kihasználás hosszabb időre való kiterjesztését látjuk szükségesnek. Ekkor tehát *ismét 20*

évre fog kelleni a főhasználat tervezetét elkészíteni. Megjegyzem, hogy hasonló eljárásra nem volt még eset, s erre csak évek múlva kerül a sor, de bizvást remélhető, hogy a multban szerzett tapasztalatok alapján illetékes helyen nem fognak elzárkózni az elől, hogy ami (bár tökéletlenül) lényegileg ugyanis megvolt eddig a valóságban (előkészítő vágások „gyérités” czimén, vágási idő meghosszabbítása), annak *alaki* kifejezésre juttatását is megengedjék. A besorozási tervezet azért külsőleg csak annyiban fog változást szenvedni, hogy egynéhány erdőrészlet, megosztott területtel fog szerepelni a II. fordulónak végén és a III. fordulónak elején, tehát a IV. minta két hasábján. A fordulónaki vágásterület, a hozamszabályozás jelenlegi alapja, azért nem fog változni s a hozamterületek a fordulónakra éppen olyan egyenletesen lesznek eloszthatók, mint eddig. Különben ez a helyzet önként kialakulna, ha formailag elő nem is volna írva, mint ahogy kialakult az I. fordulónakbaa is, s ha erőszakkal küzdenénk ellene, úgy csak a gazdálkodás érdekeinek ártanánk s a holt betűhöz kötött munka megbosszulná magát.

Végül még a nyilvántartás vezetéséről és az évi favágatási tervek összeállításáról kívánok megemlékezni néhány szóval.

A fokozatos kihasználás a terület szerinti nyilvántartást annyiban nehezíti meg, amennyiben ilyen gazdálkodás mellett a „hozamterület” nem egyezik a vágás egész területével, mint a tarvágásnál, hanem annál mindig kisebb s a vető- vagy ritkítóvágásban álló fák közein van elosztva, úgy hogy már tulajdonképen elméleti fogalomná válik, mert gyakorlatilag közvetlenül pontosan meg nem állapítható. Így tehát közvetve kell azt meghatároznunk. Erre Muzsnay kétféle módot ajánl: a fatömeg szerinti és a körlapösszeg szerinti számítást. A zsarnóczai kerületben a fatömeg becslése elég megbízható ahhoz, hogy a hozamterület a kihasznált fatömeg arányában állapíttassék meg. A fatömegfelvételnél a törzskiszámlálás, a próbakörözés és a rudas szalagpróba nyer alkalmazást, míg a közönséges próbatér, mint a legkevésbé megbízható, már egészen ki van küszöbölve a használatból. Ha tehát, tekintve az apadék megítélésének bizonytalan voltát, ez az eljárás nem is biztosít olyan pontos eredményt, mint a körlapösszegek esetről-esetre való megállapítása és összehasonlítása, nézetem szerint itt

ez a módszer is megfelel s a hibák, amelyeket így elkövetünk, többé-kevésbbé kiegyenlítik egymást, úgy hogy végeredményképen nem okoznak nagyobb eltéréseket. Ehhez járul még az időmegtakarítás előnye is a körlapösszegek felvételével szemben, ami gyakran döntő fontossággal bír. Kíváncsian azonban, hogy a fatömegek szerinti hozamterület kiszámítása *valóban meg is történjék*, s küszöböltessék ki teljesen az a gyakran követett felületes eljárás, hogy vetővágás esetén egyszerűen a terület fele, ritkítóvágásnál ismét a megmaradt terület fele irassék le, s így tovább. Ez az eljárás néha a legképtelenebb eredményekre vezet s a revízió alkalmával a nyilvántartások utólagos kijavítását teszi szükségessé, hogy az új főhasználati tervbe valószínűtlen adatok ne vitessenek át.

Ami a favágatási tervet illeti, igen helyes volna, ha a tervezett vető- és ritkítóvágások útján kihasználandó fák már előzetesen jelöltetnének ki és fatömegük is megbecsültetnének, úgy hogy a megfelelő hozamterületet már eleve helyesen állapíthatnók meg és írhatnók be a favágatási tervbe. Minthogy azonban ez, legalább ezidőszereint, a mostani viszonyok közt nehézségekbe ütközik, egyelőre meg kell elégednünk a tényleg kihasznált fatömeg szerint való utólagos kiszámítással. Sajnos, gyakran ez sem történhetik meg mindjárt a vágás évében, úgy hogy e nyilvántartási adatokat némely erdőrészletnél egyelőre csak a megközelítő valószínűség szerint, irónnal jegyezzük be a nyilvántartásba s végleg csak a második évben számoljuk el, mikor a kihasznált fa köb-tartalmáról már biztos tudomásunk van.

Ezért, mint a főhasználati tervet általában, úgy szűkebb határok közt a favágatási tervet is csak *tájékoztató előirányzatnak* tekintjük, a használatok kijelölésénél azonban szintén a fokozatos felújítás kívánalmait tartjuk elsősorban szem előtt, s csak arra ügyelünk, hogy az évi fatömeget, vagy ami azzal egyértelmű, a megfelelő hozamterületet át ne lépjük. Törekszünk a favágatási terv összeállításánál természetesen arra is, hogy az évi egyenlő értéktermelés elvének eleget tegyünk.

Ezeket szem előtt tartva, elég jól beilleszkeszhetünk a fokozatos kihasználással a mai rendszer kereteibe s megfelelhetünk úgy az általános gazdálkodás szempontjainak, mint az erdőfelügyelet

igényeinek s bár tény az, hogy a helyszínén a területi adatoknak és a használatok mértékének megítélése ez esetben nehezebb, mint a tarvágásos gazdaságnál, a főcél elérésére, amely az erdőfelügyelet szempontjából is elsőrangú fontossággal bír: a kihasználás okszerű vezetésére s a felújítás és talajvédelem érdekeinek leghathatósabb előmozdítására nézetem szerint a fent leírt erdőrendezési eljárás kedvezőbb alapot nyújt a réginél, miért is előnyösen használhatjuk mindaddig, míg erdőrendezésünk gyökeres átalakulása a további fejlődés folyamán be nem következik.

A főiskolai hallgatók két sóhaja.*)

Irta: Plentzner Frigyes, erdőm. h., Ifjusági Kör elnöke.

Alig van a magyar erdészeti szakkörökben oly egyén, ki ne ösmerné a selmeczbányai viszonyokat, ki ne tudná, mily helyzete van a főiskolai hallgatónak Selmeczbányán, társadalmi, művészeti, művelődési s egyéb, az ifju lélek fejlődésére befolyó tényezők tekintetében.

Alig van, ki ne ismerné azokat a mostoha természeti s közlekedési viszonyokat, melyek a magyar erdészet bölcsőjét, a tagjait nevelő *egyetlen* magyar erdészeti főiskoláját a modern haladás színvonaláról mélyen leszorítják. Vajjon nem lehetne-e ezen segíteni? Nem lehetne ezt a helyet a szaktudás elsajátítására fennálló sok-sok szép intézmény mellett, a kor igényeit legalább részben kielégítő diákvárossá átalakítani, hol a hallgatóság a sok szellemi mellett megtalálja a kellemes fizikait is, megtalálja a barátságos és egészséges lakást, a tiszta egészséges táplálkozást? Sajnos, ez a kérdés mindeddig felelet nélkül maradt s a benne rejlő eszme megvalósítására nem volt eddig vállalkozó-képesség sem a város vezetőségében, sem a polgárságban. Nem is lehetett, hiszen a kor már annyira túlhaladta Selmeczbányát, hogy azt többé utólagos lehetetlen, vagy legalább is emberfeletti. Ily természetű kérdések

*) Mint érdekes és a közvetlenül érdekeltek sorából fakadó adalékot a főiskolai székhely kérdésének megítéléséhez, olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk e sorokat s egyben a mensa academica támogatását is melegen ajánljuk. Szerk.